

chat assí, de or, en 23 sous», «*tacha* dit auctor lo ducat úngaro en 66 moments [vàlua en pes]», OPou (ThPu., 213, 117). «En est die los Srs. Consellers ordenaren, ab la forma acostumada, que se *tatxasen* los preus dels cambis, per la fira pròxima de Pasqua» en el Diet. Mun. de Bna., 26-1-1618; «tots eran estats *tatxats* en pagar los treballs», Cadaqués, a. 1716 (Rahola, M. S. B. L. Bna. VIII, 469). El DAG. assenyala encara la forma *tatxar* en sentit semblant en els *Ardits* barcelonins de 1474 (II, 529) i en un text mall. de 1397, 10 i és la que es manté encara en el DTo. i Lacav.; *taxar* des del Belv. (*tassar*, en canvi, és castellanisme inexcusable).

No hem de confondre aquest verb amb *tacha*, *tachar*, en el sentit de 'tara', 'assenyalar, una tara, re-provar, titllar, o qualificar de' (mot castellà, francesisme d'aquella llengua pres de *tache* 'taca, màcula'), [AlcM falseja els fets dient que l'hem pres del francès; no: en cat. és mer castellanisme i també inexcusable, com a superflu que és], des d'on es passa també a 'passar ratlla a un escrit' (aquest és també cast. prescindible, a substituir per *esborrar* o *passar ratlla* o *marcar amb titlla*).

Altres homònims, en canvi, provenen del *tatxar* tributari o avaluador, i són per tant mots catalans irre-<sup>25</sup> comprensibles: *tatxar* 'provar el valor d'un fruit' > 'obrir un meló o síndria tallant-ne un trosset per provar com és' [DAG.], 'treure un trosset del suro de l'alzina su-  
rera per saber si està a punt de pelar' (*CostManc.* I, § 654); d'aquí el derivat *taxxa* per al bocí de suro o de meló tallat així (*CostManc.*, § 653, que a tort voldria derivar-lo de *TATXA* 'clau'). *Tatx* no és (com diu AlcM) el bocí tallat sinó nom d'acció: 'el fet de *tatxar* el meló etc.': «la cindria --- au, au, a *tatx*, a *tatx*!», Pons Mass. (*Auca de la Pepa*, 57),  *vendre els melons a *tatx**. *Tatxat* 'a dieta' mall. (Bart. Ferrà, *Comèdies*, *IdOr* I, 112).

*Taxa*, derivat romànic del ll. *taxare*, que en català aparegué (igual que el verb corresponent) en la forma antiga *tatxa*: «la crida és stada feta --- sobre la *tatxa* de les monedes ---» a. 1488 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 75); «*tatxa* dels preus en que se deven vendre ---» S. XVII (DAG.); «per fer compartiments o *taxes* de les quantitats ---», 1393, *CoDoACA* XLII, 80, s'ha d'interpretar probablement com grafia imperfecta de *tatxa*.<sup>45</sup>

La forma moderna *taxa* no sembla trobar-se fins al Bely. (*tassa* és castellanisme intolerable). Altrament el mot corrent en cat. antic era *tatxació* que ja hem constatat a Tort., 1342, i apareix ja abans «*tatxació* jam facta ab ipsis notariis curiarum penitus observetur», 1301, CaCandi, *MiscHiCat.* II, 359; AlcM dóna aquesta grafia en 4 docs. de 1342 a 1586, el DAG. el 1453 i 1513 i en els *CostTort.*; en els *CostTort.*, ed. Ol., p. 36 (I, § 4, 9), ho fa la grafia *taxació*, que probablement hem d'interpretar com *tatx*.

*Taxament*, *tax*:- «que-ls fassen pagar per aytans dies co auran servit --- si negú n'i ha que aya més ahut, part la dita forma, per *tatxament* de còssols ---, que de contient o ayan a retre», ross., 1309 (RLR VIII, 60). *Taxable*. *Taxatiu* (Lab. 1840). *Retaxar*; re-

*taxa*.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *tàctic*, *atàxia*, *atàxic*, *parataxi*, *paratàctic*, *sintaxi*, *diasintàctica*, *sintàctic*, +*sintagma*, *asintàctic*, *taxidèrnia*, *taxonomia*, *taxonòmic*, *taxímetre*, *automòbil taxímetre*, *taxi*, *taxista*, *taxar*, *tatxar*, *tatxador*, *tatx*, a *tatx*, *tatxat*, *taxa*, *taxxa*, *tatxació*, *taxació*, *taxament*, *taxament*, *taxable*, *taxatiu*, *retaxar*, *retaxa*.

*Tàctil*, *tactilitat*, *tactiu*, *tactu*, V. *tànyer* *Tadins*, error de lectura per *cadins* en un doc. de la SdUrg. a. 1400 (BABL VI, 474): «una cota de vermeyl, folrada de *cadins* blancs»: a afegir per tant a l'article CADI (II, 388).

*Tafal* «dona de poc seny» i possessió *Sa Tafal* men.: semblen ser realment el que diu AlcM, car l'arrel àr. *ʔfl* s'aplica a persones i coses de poca edat o de poc valor; en diccs. clàssics es troba l'adj. *ʔifal* «tendre, mou (chose)», *ʔifl* «enfant en bas âge», Boqtor porta *ʔifli* «enfantin, puèril», i Dozy (*Suppl.* II, 48-49) troba aqueixa arrel en bastants textos en sentit de parasitisme o xarlataneria. És curiós que això reaparegui lluny en els Pirineus: *tafal* «una que va hablando sola por la calle» a l'arag. d'Echo (RLiR XI, 192); ço que ens podria fer pensar en l'arabisme TAFARRA, però les dues terminacions s'aparten massa en romànic. Tanmateix, aquest és *atafal* en portuguès. Potser és això mateix la nota «*ʔufal*, alias lo ronyós, Cornellà 1579» (DAG.) puix que és tan fàcil en mss. vells llegir malament *tu-* per *ta-* i *Cornella* per *Ciudadella*.

*Tafalleria*, V. *fetilleria* *Tafanari*, V. *tafaner*

TAFANER i *tafanejar*, junt amb les seves variants *taforer*, *tafarejar* i *taforejar*: mots afectius d'origen incert, i amb moltes variants; probablement totes vénen de TOfONA en les seves antigues formes *tòfena* i *tòfena*; *tofener*, *taforejar* etc. es degueren aplicar originàriament a les persones, als gossos etc., que furguen, escorcollen i ho remenen tot, en busca de coses menudes i amagades com les tòfones; les formes primeres *tofener* i *tafaner* (metàtesi) es degueren combinar, donant *tafaner*, amb l'ajuda de mots variats, derivant de TAFUR, TAFARRA, TAFONA, d'*antifonari/tafanari*, i d'adjectius terminats *-aner*, com *juganer*, *pixaner*, *llavanera* etc. □ 1.<sup>a</sup> doc.: *tafanera*, 1618; *tafaner*, Lab. 1840.

En la idea coincidiríem independentment (sense saber l'un de l'altre) En Moll i jo, que tenia escrits en una cèdula de juny 1926 els mots: «de *gos tafaner* per *\*tofener*, de *tòfena* (avui *tòfona* per assimilació a la tònica, ll. TUFERA). Hi ha molts gossos, en efecte, que es distingeixen per llur habilitat a cercar tòfones, i es comprèn que un *tafaner* sigui comparat a un animal d'aquests per les seves accions». Ell escrivia, a l'article TUFER del seu suplement al REW: «contin. *tafaner* 'curiós, enquiridor'? L'explicació semàntica seria un *\*tofoner*, 'gos que té l'instint de cercar tòfones ocultes davall terra': publicat l'any 1931 (AORBB